

Forslag

til

Lov om Danmarks biblioteksskole.

Fremsat den 7. februar 1956 af *undervisningsministeren*.

§ 1.

Danmarks biblioteksskole er statens læreanstalt for bibliotekarer ved folkebiblioteker og for bibliotekarer og biblioteksassistenter ved videnskabelige og faglige biblioteker.

Skolen meddeler de studerende den fornødne biblioteksfaglige uddannelse og skal desuden virke for fremme af teoretiske studier indenfor biblioteksvæsenets forskellige områder.

§ 2.

Skolen styres af et skoleråd bestående af biblioteksdirektøren, rigsbibliotekaren og en repræsentant for undervisningsministeriet.

§ 3.

Skolens daglige ledelse varetages af en biblioteksuddannet rektor, der tillige virker som sekretær for skolerådet.

§ 4.

Ved skolen ansættes et antal honorarlønnede lektorer, der beskikkes for 4 år ad gangen, og hvoraf mindst en i længere tid skal have gjort tjeneste ved et videnskabe-

ligt eller fagligt bibliotek. Lektorerne beskikkes af undervisningsministeren efter indstilling af skolerådet. Herudover kan rektor med skolerådets godkendelse antage det fornødne antal timelærere.

§ 5.

Efter indstilling af skolerådet udfærdiger undervisningsministeriet undervisningsplan og reglement for skolen og fastsætter efter forhandling med det i lov nr. 264 af 27. maj 1950 om folkebiblioteker omhandlede biblioteksråd betingelserne for optagelse på skolen, for så vidt angår de elever, der ønsker at uddanne sig til bibliotekarer ved folkebibliotekerne.

§ 6.

Udgiften ved skolens drift bevilges på de årlige finanslove.

§ 7.

Denne lov træder i kraft den 1. april 1957. Ved loven ophæves § 8, 2. punktum, i lov nr. 264 af 27. maj 1950 om folkebiblioteker.

Bemærkninger til lovforslaget.

I henhold til § 8 i lov nr. 264 af 27. maj 1950 om folkebiblioteker organiserer biblioteksdirektøren under biblioteksrådets medvirken den faglige bibliotekaruddannelse.

En faglig uddannelse af vordende bibliotekarer ved folkebibliotekerne har været organiseret siden 1918, først som 3 mdr.s kursus, der afholdtes hvert andet år, men efterhånden udvidet til en 1-årig biblioteksskole, der nu afholdes hvert år. En betingelse for optagelsen er bl. a. en 3-årig elevtid ved et større folkebibliotek, jfr. undervisningsministeriets

reglement for uddannelsen af 5. marts 1951, der er gengivet som *bilag 1* til lovforslaget.

Med folkebibliotekernes meget stærke vækst siden den første bibliotekslovs vedtagelse i 1920 er kravet om en virkelig faglig uddannelse blevet stærkere og stærkere, og der har i de senere år været almindelig enighed om, at den nuværende uddannelse må betegnes som utilfredsstillende. Hertil kommer, at der fra de videnskabelige og faglige bibliotekers side har været stærke ønsker fremme om at få tilrettelagt en systematisk biblioteksfaglig

uddannelse af bibliotekarer samt biblioteksassistenter ved disse biblioteker.

Efter en sådan udvidelse af biblioteksskolens område falder bestemmelser om skolens virksomhed ikke længere naturlig ind under rammerne af lov om folkebiblioteker, og det foranstående forslag til lov om Danmarks biblioteksskole er derfor fremsat som et selvstændigt lovforslag, hvorved der også er lagt vægt på det for skolen og hele uddannelsen gavnlige i, at biblioteksskolen bliver en selvstændig institution med en ledelse, der er direkte ansvarlig over for undervisningsministeriet, på samme måde som tilfældet er for de øvrige højere læreanstalters vedkommende.

Om lovforslagets økonomiske konsekvenser henvises til *bilag 2*.

Til lovforslagets enkelte bestemmelser bemærkes iøvrigt følgende:

Til § 1.

I denne bestemmelse fastslås biblioteksskolens opgave, som er at være lærestalt for bibliotekarer ved folkebiblioteker og for bibliotekarer og biblioteksassistenter ved videnskabelige og faglige biblioteker. For de to sidstnævnte kategorier har der hidtil ikke været tilrettelagt nogen almindelig biblioteksfaglig uddannelse, men de pågældende har været henvist til at skaffe sig den fornødne viden på dette område ved selvstudier og ved ældre kollegers velvillige bistand. Efterhånden som biblioteksvæsenet er vokset, og de ældre bibliotekarers tid er blevet stadig stærkere beslaglagt, ligesom de nyansatte hurtigst muligt har måttet specialisere sig indenfor det felt, hvor de efter deres kvalifikationer er bedst egnede, er det blevet umuligt at bibringe de nyansatte bibliotekarer og assistenter den nødvendige almen teoretiske uddannelse samtidig med den praktiske oplæring i biblioteksarbejdet. Man har forsøgsvis afholdt nogle frivillige kursuser for yngre bibliotekarer og assistenter, hvortil der har været meget stor tilslutning, og det må anses for i høj grad ønskeligt, at disse tilløb til en almindelig uddannelse bringes ind i fastere rammer ved at henlægges til Danmarks biblioteksskole.

Biblioteksskolen vil på denne måde blive delt i to sektioner, en for folkebibliotekarer og en for personalet ved de videnskabelige og faglige biblioteker. Hver af disse to grupper af elever må have en undervisning, der svarer til deres specielle behov, men dette udelukker ikke, at der i en række fag vil kunne etableres fællesundervisning for alle elever, ligesom der i det hele taget må tilstræbes et samarbejde mellem de to elevgrupper.

Herudover skal biblioteksskolen virke for fremme af teoretiske studier indenfor biblioteksvæsenets forskellige områder, f. eks. gennem afholdelse af frie forelæsningsrækker, tilgængelige for alle der er beskæftiget i biblioteksvæsenet.

Til §§ 2—4.

I konsekvens af biblioteksskolens oprettelse som en institution omfattende 2 selvstændige områder indenfor biblioteksvæsenet gives der her regler om, at skolens øverste ledelse varetages af et skoleråd bestående af 3 personer (biblioteksdirektøren, rigs-bibliotekaren og en repræsentant for undervisningsministeriet), medens den daglige ledelse er hos biblioteksuddannet rektor. Om oprettelse af rektorstillingen som tjenestemandstilling vil der være at stille forslag i forbindelse med det efter nærværende lovforslags vedtagelse først fremsatte normeringslovforslag. Skolens øvrige lærerkræfter skal være dels honorarlønnede lektorer, dels time-lærere.

Til § 5.

De nærmere bestemmelser om biblioteksskolens drift og undervisningens tilrettelæggelse udfærdiges af undervisningsministeriet efter indstilling fra skolerådet i form af undervisningsplan og reglement for skolen.

Forsåvidt angår *folkebibliotekaruddannelsen* er det hensigten, at den samlede elevtid som hidtil skal være 4 år efter studentereksamen eller lærereksamen. Men medens eleverne under den nuværende ordning begynder med 3 års praktisk uddannelse ved et større folkebibliotek, hvorefter de optages på biblioteksskolen til 1 års afsluttende teoretisk uddannelse, skal den teoretiske uddannelse i fremtiden strække sig over 2 år, nemlig første og sidste år af den 4-årige læretid. Man opnår herved en bedre fordeling af det teoretiske og det praktiske stof, og den ønskede udvidelse af skolen gennemføres uden nogen forlængelse af den samlede uddannelsesetid. Endvidere vil eventuelle uegnede elever kunne sigtes fra i løbet af det første års undervisning på biblioteksskolen, således at man undgår optagelsesprøve til skolen efter 3 års elevtid. Om optagelse på skolen af elever, der ønsker at uddanne sig til folkebibliotekarer, fastsættes de nærmere betingelser af undervisningsministeriet efter indstilling af skolerådet og efter forhandling med det i lov om folkebiblioteker omhandlede biblioteksråd.

For *de videnskabelige og faglige bibliotekers personale* gælder det, at undervisningen af bibliotekarerne, der som hovedregel alle har magisterkonferens eller afgangseksamen fra universitetet eller en anden højere lærestalt, hovedsagelig må

omfatte bog- og bibliotekshistoriske emner, dansk og udenlands biblioteksorganisation, almindelig og speciel biblioteksforvaltning og lign., medens der for biblioteksassistenternes vedkommende må tilrettelægges en noget anden undervisning, hvorved der lægges mere vægt på det rent bibliotekstekniske. For begge disse grupper skal undervisningen strække sig over 2 semestre, og der skal herudover kunne arrangeres specialkurser indenfor mere begrænsede områder. For bibliotekarerne, der allerede har en langvarig uddannelse bag sig, finder man ikke at

kunne stille krav om denne yderligere uddannelse inden ansættelsen, men det vil kunne pålægges dem indenfor den sædvanlige 2-årige aspiranttid at deltage i biblioteksskolens undervisning, således at fast ansættelse normalt ikke vil kunne finde sted uden forudgående deltagelse. Biblioteksassistenter vil kunne deltage enten forud for ansættelsen eller i aspiranttiden.

Der henvises herom yderligere til den som *bilag 3* optagne redegørelse fra rigsbibliotekaren, der er tiltrådt af biblioteksdirektøren.

Reglement for uddannelsen af elever ved folkebiblioteker samt for optagelsesprøven til, undervisningen på og afgangsprøven fra statens biblioteksskole.

For at kunne optages på Statens Biblioteksskole må en bibliotekselev have bestået studentereksamen eller lærereksamen med supplerende undervisning i de tre hovedsprog eller have anden uddannelse, som af bibliotekstilsynet kan godkendes som svarende dertil. Eleven skal derefter på et folkebibliotek, der af bibliotekstilsynet er godkendt som uddannelsesberettiget, have gennemgået en praktisk og elementær teoretisk undervisning gennem 3 år. Elever med fuld akademisk eller anden særlig uddannelse kan af undervisningsministeriet opnå dispensation fra denne bestemmelse, således at de, når omstændighederne i det enkelte tilfælde taler derfor, og det pågældende bibliotek med biblioteksdirektørens anbefaling indstiller det, kan indstilles til optagelsesprøven efter 1 års elevtid, og derefter optages på biblioteksskolen.

Den foran nævnte praktiske og elementære teoretiske undervisning bør omfatte hovedtrækkene i et købstadbiblioteks daglige praksis (udlåns- og læsesalsarbejde med tilhørende statistik, katalogisering, klassedeling og nummerering, bibliotekets regnskabsførelse), fremdeles vejledning i håndbogskundskab og i bibliotekets almindelige bogbestand, alt i den udstrækning, som nedenstående bestemmelser for optagelsesprøven kræver det. Derimod omfatter undervisningen ikke nogen form for repetition af almindeligt skolestof, hvorimod bibliotekaren eller den, der har overtaget at lede uddannelsen, bør sikre sig, at eleverne følger med i tidens aktuelle stof (jvnf. bestemmelser for optagelsesprøven stk. 6 b).

Den egentlige undervisning skal omfatte ca. 250 timer. Det tilrådes derfor at fordele undervisningen over 8 måneder årligt med 4 ugentlige timer i biblioteker, der indstiller til optagelsesprøven efter 2 års elevtid, og

2 a 3 ugentlige timer i biblioteker, der indstiller til prøven efter 3 års elevtid.

Det forudsættes, at eleven under sin uddannelse har haft adgang til at gøre sig bekendt med børnebiblioteksarbejde og med et centralbiblioteks oplandsarbejde. Såfremt biblioteket ikke har sådan virksomhed indenfor sine rammer, bør eleven ved et ophold på mindst 2 måneder ved et andet bibliotek skaffe sig kendskab til disse særlige former for biblioteksarbejde, eller på mindst 1 måned hvis kun eet af de pågældende områder skal studeres. Eleven må desuden så vidt muligt have gjort sig bekendt med hospitalsbiblioteksarbejde, om fornødent under et kortere ophold ved et andet bibliotek.

På Statens Biblioteksskole kan endvidere optages elever fra videnskabelige og faglige biblioteker, når de ønskes uddannet på skolen med ansættelse på disse biblioteker for øje. Elever fra sådanne biblioteker, der ønsker uddannelse på skolen for senere at ville gå over i det folkelige biblioteksvæsen, må gennemgå optagelsesprøven efter at have skaffet sig folkebiblioteksmæssige kundskaber i et tidsrum, hvorom der i hvert enkelt tilfælde forhandles med bibliotekstilsynet.

A. Optagelsesprøven.

1. Ingen kan melde sig til optagelsesprøven efter det fyldte 33. år uden særlig dispensation.
2. Optagelsesprøven kan afholdes enten efter afslutningen af det andet eller det tredje elevår i overensstemmelse med det pågældende biblioteks undervisningsplan. Såfremt eleven består optagelsesprøven efter det andet elevår, anvendes det tredje elevår til en videregående uddannelse under friere former enten ved det bibliotek, hvor eleven har været ansat eller ved et andet uddannelsesberettiget

- bibliotek, hvis bibliotekar efter årets afslutning da indsender en erklæring om, at uddannelsen er fortsat på denne måde. Hvis eleven ikke består optagelsesprøven, men ønsker at tage den om, kan det tredje, resp. fjerde elevår ligeledes tilbringes ved samme eller et andet uddannelsesberettiget bibliotek. I sidste tilfælde skal dette bibliotek indstille eleven til prøven.
3. Prøven afholdes hvert år i maj—juni, hvorfor ingen elev kan ansættes senere end 1. august, såfremt han (hun) ønsker adgang til optagelsesprøven i andet eller tredje år efter antagelsen. Aspiranter med fuld akademisk eller anden særlig uddannelse, der ønsker elevtiden nedsat til et år, må være ansat senest 1. maj forud for næstfølgende prøves afholdelse. Prøverne finder sted på det bibliotek, hvor eleven har modtaget sin uddannelse, såfremt det ikke af praktiske grunde vil være nødvendigt at samle flere aspiranter på eet bibliotek under hensyntagen til de øvrige uddannelsessteders beliggenhed.
 4. Forinden optagelsesprøven indsender eleven ansøgning om adgang til prøven bilagt med afskrift af sine eksamenspapirer og med en erklæring fra sin bibliotekar om, at han (hun) er blevet forberedt gennem regelmæssig undervisning i alt det konkrete stof, som optagelsesprøven forudsætter. Denne erklæring må tillige indeholde bibliotekarens udtalelse om elevens standpunkt og egnethed for bibliotekergæringen.
 5. Eksaminatorer ved optagelsesprøven er biblioteksdirektøren og biblioteksinspektøren, eventuelt en af disse og en af de til bibliotekstilsynet knyttede konsulenter. Deltager i bedømmelsen er bibliotekaren ved det bibliotek, hvor eleven er uddannet, subsidiært bibliotekaren ved det bibliotek, hvor prøven finder sted.
Prøven er offentlig. Det overlades til biblioteksbestyrelserne, hvorvidt de vil bekendtgøre prøvernes afholdelse.
 6. Ved optagelsesprøven eksamineres på nedenstående hovedområder:
 - a. Håndbogskundskab. Der eksamineres i de håndbøger, der i forvejen af bibliotekstilsynet er opgivet som pen-sum.
 - b. Almindelig bogkundskab og almindelig orientering. Der føres en samtale med eleven om hovedværker i et almindeligt købstadbiblioteks bogbestand, der viser, at eleven har erhvervet sig kendskab til væsentlige værker indenfor såvel faglitteratur som skønlitteratur og til disses forfattere, således at det fremgår, at eleven vil kunne henvise læserne til passende litteratur om almindeligt forekommende spørgsmål. Under denne samtale kan der i tilknytning til de pågældende spørgsmål af boglig art stilles spørgsmål af almindelig og aktuel art for at prøve elevens almindelige orientering og modenhed.
 - c. Litteraturhistorie. Dansk litteraturhistorie må kendes i alt fald i et omfang som i Georg Christensens litteraturhistorie. For verdenslitteraturens vedkommende forudsættes Francis Bull: Verdenslitteraturens Historie læst, dog kun således at eleven har kendskab til hovedforfatterne, som i dette værk er gjort til genstand for mere indgående behandling.
 - d. Organisation og daglig praksis. PrebenKirkegaard: Folkebibliotekerne i Danmark må være læst, således at eleven kender hovedtrækkene i folkebibliotekernes daglige praksis og det danske biblioteksvæsens organisation.
 - e. Klassedeling. Der kræves kendskab til decimalklassedelings 100 grupper, således at en almindelig bog kan placeres.
 - f. Katalogisering. Der forudsættes kendskab til elementær katalogisering i et omfang, som angivet i „Katalogiseringsregler. Mindre Udg. til Brug ved Elevundervisningen“. (Med dertil hørende eksempelsamling.) En mindre skriftlig prøve, herunder i benyttelsen af „Navnetabellerne“, vil blive afholdt.
 7. Der skal til enhver tid foreligge en af bibliotekstilsynet udarbejdet detaljeret oversigt over de ovennævnte krav, således at eleven ved uddannelsens begyndelse kan få den udleveret enten direkte fra Statens Bibliotekstilsyn eller fra det bibliotek, hvor uddannelsen foregår. Denne oversigt fornyes jævnligt i overensstemmelse med nye værkers fremkomst.

8. Ved bedømmelsen anvendes den ved studentereksamen almindeligt brugte skala. Der gives følgende karakterer for de under stk. 6 a—f nævnte fag: a—c een karakter, der tæller dobbelt, d een karakter og e—f een karakter. Til at bestå prøven kræves mindst mg÷, men for eleven bekendtgøres dog kun, hvorvidt prøven er bestået eller ej. Prøven kan kun tages om een gang efter et års forløb, såfremt bibliotekaren giver indstilling herom.

B. Undervisningen.

1. Undervisningen på Statens Biblioteksskole finder sted hvert år i tiden fra september til udgangen af juni måned med jule-, påske- og pinseferie som ved statsskolerne.

2. Betaling for deltagelse på skolen udgør 150 kr., der erlægges i to rater. Enkelte fripladser kan opnås.

3. Undervisningen omfatter følgende fag:

Dansk bogkundskab, dansk litteraturhistorie og skønlitteratur, verdenslitteraturhistorie, håndbogkundskab, bibliografi, klassedeling og nummerering, katalogisering, bibliotekslovgivning, biblioteksadministration, biblioteksbygninger, bogvalg, udlånsarbejde, læsesalsarbejde, oplandsarbejde, bibliotekshistorie, danske bibliotekers organisation, studiekredsarbejde, sociale og kulturelle særopgaver, børne- og skolebiblioteksarbejde, boghistorie og bogfremstilling, indbinding, engelske, franske og tyske bibliotekstekster.

Ialt vil undervisningstimer og dertil hørende øvelsestimer andrage ca. 750 timer.

4. I undervisningstiden indlægges studiebesøg på de vigtigste københavnske biblioteker, ligesom eleverne er pligtige til at deltage i mindre rejser til forskellige bibliotekstyper i provinsen. For hver skole arrangeres om muligt en studierejse til det nærmeste udland. Deltagelse heri er frivillig.

5. Statens Biblioteksskole sorterer under Statens Bibliotekstilsyn, og den daglige ledelse forestås af biblioteksinspektøren.

C. Afgangsprøven.

1. Afgangsprøven består dels i skriftlige prøver, dels i en mundtlig prøve, til

hvilken sidste offentligheden har adgang. For at kunne indstilles til afgangsprøven kræves det, at eleven regelmæssigt har fulgt undervisningen også i de eksamensfri fag.

Skriftlige prøver afholdes dels i løbet af skoleåret og dels under den egentlige afgangsprøve i skolens 10. måned. Den mundtlige prøve afholdes forinden udløbet af nævnte måned.

2. De skriftlige prøver, hvori der gives een karakter i hvert fag, afholdes i:

a. Bogkundskab, hvor der afholdes 2 a 3 mindre prøver i skoleårets løb og en større under den egentlige afgangsprøve. Til disse prøver har eleverne lov til at medtage hvilket som helst stof, de selv måtte ønske, idet prøverne mere skal gå ud på at vise elevernes evne til at skønne over og vælge iblandt de gennemgåede værker end på deres rene hukommelse af nævnte titler. Dog kan der også gives ganske korte opgaver uden hjælpemidler på særlig betydningsfulde hovedområder.

b. Klassedeling og nummerering, hvor prøven går ud på at vise, at eleven kender hovedprincipperne for klassificering i almindelighed samt fuldkommen behersker den i danske folkebiblioteker anvendte systematik, således som den er udformet i den af Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor udgivne „Decimal-Klassedeling“, og endvidere behersker den i folkebibliotekerne anvendte nummerering.

c. Katalogisering, hvor prøven går ud på at vise, at eleven har kendskab til principperne for katalogisering i almindelighed, herunder katalogapparatets opbygning og funktion, samt fuldtud kan anvende de af Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor udgivne „Katalogiseringsregler“.

d. Engelsk, fransk og tysk version, hvor der forlanges en oversættelse af ca. 1/2 normalside i en engelsk, fransk og tysk bibliotekstekst. Teksten bør være så let, at den kan forventes oversat uden ordbog af en elev med studentereksamen, der yderligere har gennemgået skolens kursus i engelsk, fransk og tysk bibliotekssprog.

3. Den mundtlige prøve består i en eksamination i håndbogskundskab, bibliografi, bibliotekshistorie, dansk biblioteksorganisation og -lovgivning. I eksaminationen kan inddrages spørgsmål af elementær art vedrørende biblioteksadministration. Der gives en karakter for hvert af de to første fag og een fælleskarakter for de øvrige områder, hvori der eksamineres.
4. Ved bedømmelsen anvendes den ved studentereksamen almindeligt brugte skala.

Til at bestå kræves mindst 11,25 i gennemsnit.

5. Eksaminatorer ved den mundtlige prøve er biblioteksdirektøren og biblioteksinspektøren, eventuelt en af disse og skolens lærer i håndbogskundskab. Som censor medvirker en af Undervisningsministeriet dertil beskikket bibliotekar fra et af de uddannelsesberettigede biblioteker. De skriftlige opgaver bedømmes af læreren i faget med en af de to førstnævnte tjenestemænd som censor.

Nærværende reglement for optagelsesprøven til Statens Biblioteksskole approberes herved.

Undervisningsministeriet, den 5. marts 1951.

P. M. V.

K. Paludan-Müller.

Otto Obling.

Bilag 2.

Lovforslaget økonomiske konsekvenser.

På finansloven for finansåret 1955—56 er der under § 20. XIII. C. 9. regnet med en udgift til biblioteksskolen på 24 275 kr.

Denne udgift fordeler sig således:

Undervisning	kr.
20 000	
Eksamensudgifter	6 200
Kontorhold	1 200
Inventar	1 000
	<hr/>
	28 400
÷ elevgebyrer, anslået	4 125
	<hr/>
	24 275

Hertil kommer imidlertid andel i en række andre bevillinger under XIII. C., således honorar til lederen (C. 3), 1 733 kr., andel i rejseudgifter (C. 7), ca. 1 000 kr., i husleje, lys og varme (C. 5), i lønninger til tjenestemænd og medhjælp (C. 1 og 4), idet den kontormæssige del af skolens ledelse foretages sammen med bibliotekstilsynets øvrige arbejde, samt i udgiften til anskaffelse af håndbibliotek og andet materiel (C. 12). Disse sidste poster kan vanskeligt anslås til bestemte tal, men alt i alt er den årlige udgift til den nuværende biblioteksskole næppe under 45 000 kr.

For biblioteksskolens virksomhed efter den foreslåede nyordning kan der opstilles følgende årsbudget:

Lønninger:	kr.
Rektor (9 000—10 800)	23 000
2 lektorer (honorarlønnede)	30 000
Timelønninger og foredrag	18 000
Medhjælp	16 000
Bøger og undervisningsmateriel	8 000
Eksamensudgifter	3 000
Husleje og rengøring	7 000
Kontorhold	6 000
Inventar	3 000
Rejseudgifter	1 500
Børnebibliotekarskolen	2 000
Særlige kurser	2 000
Andre udgifter	5 000
	<hr/>
	124 500

Til de enkelte poster bemærkes, at udgiften til bøger og undervisningsmateriel er forårsaget af nødvendigheden af at oprette et særligt bibliotek for skolen. Selv om denne i nogen grad kan anvende bibliotekstilsynets, Det kgl. biblioteks og Universitetsbibliotekets samlinger, må skolen nødvendigvis disponere over den vigtigste udenlandske bibliotekslitteratur og over en samling af danske og udenlandske bibliografier, der efterhånden må opbygges. Eksamensudgifterne vil blive mindre end nu, da optagelsesprøven skulle bortfalde. Udgiften til børnebibliotekarskolen er ca. 4 000 kr. pr. kursus, men kursus skal kun afholdes hvert andet eller tredje år. Posten husleje og rengøring er en skønmæssig andel af det på finansloven opførte beløb på ialt 38 200 kr. for den del af ejendommen Odensegade 14, som bibliotekstilsynet disponerer over.

Den årlige udgift, der er en følge af de videnskabelige og faglige bibliotekers andel i skolen, kan skønmæssigt anslås således:

	kr.
1 lektor	15 000
$\frac{1}{3}$ af timelønninger og foredrag	6 000
$\frac{1}{3}$ af medhjælp	5 300
$\frac{1}{3}$ af bøger etc.	2 600
$\frac{1}{3}$ af kontorhold	2 000
$\frac{1}{3}$ af inventar	1 000
$\frac{1}{3}$ af rejseudgifter	500
$\frac{1}{3}$ af andre udgifter	1 600
	<hr/>
Ialt	34 000

Den årlige merudgift ved biblioteksskolens udvidelse som foreslået vil således ialt udgøre ca. 80 000 kr., hvoraf ca. 34 000 kr. må henføres til de videnskabelige og faglige bibliotekers andel i skolen.

RIGSBIBLIOTEKAREN

16. august 1955.

Til undervisningsministeriet.

Medens de danske folkebiblioteker i mere end en menneskealder har haft en velorganiseret uddannelsesordning for vordende bibliotekarer, en ordning der i høj grad har fremmet udviklingen indenfor folkebiblioteksvæsenet, så gælder det for de videnskabelige og faglige biblioteker, at man for disses vedkommende, til trods for at problemet i de sidste halvthundrede år ofte har været taget op til drøftelse, endnu ikke er nået frem til en fyldestgørende ordning med hensyn til en systematisk biblioteks-faglig uddannelse af de bibliotekarer og biblioteksassistenter, der ansættes ved de ca. 50 store og små danske forskningsbiblioteker, der nu har selvstændigt personale.

I udlandet er uddannelsesproblemet blevet løst på flere forskellige måder enten ved særlige, ofte langvarige, kurser knyttet til et enkelt eller en gruppe biblioteker, eller ved oprettelse af læreanstalter fælles for bibliotekarer ved folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne, ligesom det kan nævnes, at uddannelse af bibliotekarer i U. S. A. foregår på universiteterne, hvoraf flere har særlige biblioteks fakulteter, der bl. a. meddeler magister- og doktorgrader i bibliotekskundskab.

Det kan generelt siges, at man alle steder erkender, at den udvikling, der i de sidste par menneskealder har fundet sted også indenfor de videnskabelige biblioteker, og de vidtgående krav, der i vore dage stilles til deres effektivitet og rationelle administration, nødvendiggør en særlig uddannelse for *bibliotekarerne* som et supplement til disses videnskabelige universitetsuddannelse, som naturligvis må være det primære.

Opdelingen af biblioteksarbejdet mellem de videnskabeligt uddannede bibliotekarer og det såkaldte semi-professionelle personale har endvidere medført, at større og større

arbejdsområder er henlagt til dette, hvilket igen vil sige, at man også af den personalegruppe, der i de større danske videnskabelige biblioteker benævnes *biblioteksassistenter* i et vist omfang må kræve en praktisk såvel som en teoretisk biblioteks-faglig uddannelse.

Medens det tidligere var muligt at bibringe nyansatte bibliotekarer og assistenter en vis almen teoretisk uddannelse samtidig med den praktiske oplæring i biblioteksarbejdet, så må det, med den størrelse mange af vore videnskabelige biblioteker nu har, siges at være en umulighed, idet de ældre bibliotekarer, der ville kunne meddele den nødvendige teoretiske undervisning, ikke kan afse den fornødne tid dertil, ligesom det i de fleste tilfælde er nødvendigt ret hurtigt at anbringe de nyansatte ved det specielle arbejde, hvortil de i kraft af akademisk uddannelse eller andre særlige forudsætninger er bedst egnede, således at de pågældende ikke får det almindelige indblik i de grundlæggende principper, som er nødvendigt også for arbejdet i specialafdelingerne.

For de mindre og helt små biblioteker gælder det, at nyansatte i mange tilfælde overhovedet ikke vil kunne få nogen vejledning, idet der slet ikke findes ældre kolleger, således at det også for disse biblioteker er nødvendigt, at der etableres en for alle tilgængelig undervisning.

Det må endvidere fremhæves, at biblioteks-fagets historiske og teoretiske discipliner i vore dage er meget omfattende, og der kræves herudover et ret indgående kendskab til en række rent tekniske foreteelser, kendskab til forholdene i udlandet og i andre indenlandske biblioteker, således at det ikke kan forlanges, at den enkelte nyansatte bibliotekar eller assistent ved selvstudium skal sætte sig ind i det store stof, der her er tale om.

Det vil derfor uden tvivl betyde en lettelse for alle nyansatte bibliotekarer og biblioteksassistenter, såfremt der organiseres en systematisk undervisning i bibliotekskundskab, og det vil for bibliotekernes rationelle administration være en stor fordel, at alle ansatte har en fundamental uddannelse i det fag, hvori de virker, således at der bliver mulighed for gennemførelse af en vis standardisering dels inden for det enkelte bibliotek og dels inden for det samlede biblioteksvæsen, og således at man opnår, at den enkelte ansatte, mere end det nu er tilfældet, får sans for helheden i bibliotekets forvaltning.

Spørgsmålet om, hvilke veje man burde gå for at få etableret en biblioteksteoretisk undervisning for de videnskabelige og faglige bibliotekers personale, har, som allerede nævnt, været genstand for drøftelse i mange år, og i erkendelse af, hvilke krav der efter krigen ville blive stillet til forskningsbibliotekerne, anmodede rigsbibliotekar Svend Dahl i 1943 Bibliotekarsammenslutningen for de videnskabelige og faglige biblioteker om at lade nedsætte et udvalg, der skulle undersøge „Spørgsmålet om Muligheden af at etablere en teoretisk Uddannelse indenfor de videnskabelige Bibliotekers Område“. Dette udvalg afgav betænkning i 1946, men intet af de fremsendte forslag skønnedes dog egnet til gennemførelse, og for at indhøste erfaringer med hensyn til spørgsmålet organiserede Rigsbibliotekarembetet i 1950 et forsøgskursus for yngre bibliotekarer ved Det kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket. Kursuset, der var frivilligt, var på ca. 150 timer og havde ca. 15 deltagere.

Den i 1949 stiftede Sammenslutning af danske videnskabelige og faglige biblioteker optog ligeledes uddannelsesspørgsmålet på sit program, og et af sammenslutningen nedsat udvalg udarbejdede en plan for et kortere, mere teknisk betonet grundkursus i bibliotekskundskab især for assistenter og bibliotekarer ved de mindre specialbiblioteker. Det første af disse kursus afholdtes 1952—53, og udgifterne hertil blev afholdt på Rigsbibliotekarembetets budget. Kursuset blev en stor succes, og tilgangen var så stor, at man allerede næste år måtte etablere en gentagelse, og i indeværende år har man afholdt endnu et grundkursus med

deltagere fra både store og små forskningsbiblioteker.

Den overraskende store tilslutning og den tilfredshed, der fra alle sider blev ytret med kurserne, medførte, at den nævnte forening har udarbejdet et videregående program for en mere omfattende undervisning, og i dette inkorporeredes de af Bibliotekarsammenslutningen for de videnskabelige og faglige biblioteker i samarbejde med Grafisk Højskole arrangerede kurser i bogtypografi, reproduktionsteknik m. v., et kursus der ligeledes, skønt eleverne her måtte betale en ikke ubetydelig afgift, havde haft udmærket tilslutning.

Den nye kursusplan omfatter, som det vil ses af vedlagte cirkulære, undervisning i de fag og faggrupper, der i øjeblikket skønnes mest nødvendige, og den vil i det store og hele give et indtryk af en kommende biblioteksskoles opgaver, forsåvidt de videnskabelige og faglige biblioteker angår.

Selv om man vil kunne opnå bevilling til gennemførelse af en udvidet kursusordning, vil en sådan dog ikke i det lange løb kunne tilfredsstille de krav, som allerede i dag stilles til bibliotekerne, og der er efter mit skøn ingen tvivl om, at tiden nu er inde til at bringe forskningsbibliotekernes uddannelsesspørgsmål ind i faste rammer og løse det ved at oprette en højere læreanstalt svarende til dem, der haves for andre erhverv.

I betragtning af det forholdsvis lille antal bibliotekarer og biblioteksassistenter, der hvert år ansættes ved de videnskabelige og faglige biblioteker, vil det næppe, allerede af økonomiske grunde, være forsvarligt at foreslå oprettelsen af en særlig statslig biblioteksskole for denne biblioteksgruppe, og i betragtning af den nære forbindelse, der herhjemme er mellem alle bibliotekstyper, og når henses til, på hvor store områder de videnskabelige og faglige biblioteker og folkebibliotekerne har fælles problemer og anvender den samme teknik, vil det, så vidt jeg kan se, være det mest hensigtsmæssige, at man nu, da Statens Biblioteksskole, der med sin nuværende struktur i det store og hele kun kan være en læreanstalt for folkebibliotekarer, står overfor en ændring, opretter en Undervisningsministeriet direkte underlagt højere læreanstalt, Danmarks

Biblioteksskole, i lighed med f. eks. Farmaceutisk Læreanstalt, Tandlægehøjskolen, Statens Lærerhøjskole m. v. Skabelsen af en sådan læreanstalt vil betyde en forøgelse af hele det danske biblioteksvæsens effektivitet, og i kraft af den betydelige rolle, biblioteksvæsenet spiller i landets hele kulturelle forvaltning, vil skolen kunne blive en faktor af den største betydning, også for forskningens trivsel.

Den nye biblioteksskoles struktur er fastlagt i vedlagte lovforslag, medens de nærmere enkeltheder vedrørende undervisningens omfang og karakter vil blive fastlagt i skolens undervisningsplan og reglement.

Det må betones, at skolen reelt må opdeles i to sektioner, en for folkebibliotekarer og en for personalet ved de videnskabelige og faglige biblioteker, og der må meddeles de to grupper af elever den undervisning, der svarer til deres specielle behov, hvilket på den anden side ikke udelukker, at der i en række fag vil kunne etableres fællesundervisning for alle elever, ligesom der i det hele taget må tilstræbes et frugtbart samarbejde mellem de to elevgrupper, et samarbejde der i det lange løb vil kunne få særdeles gunstig indflydelse på enhedsbestræbelserne indenfor dansk biblioteksvæsen.

Der må naturligvis, som også berørt ovenfor, ved tilrettelægning af undervisningen tages hensyn til, at medens man indenfor folkebibliotekerne kun kender een kategori af uddannet personale, så findes der indenfor en lang række videnskabelige og faglige biblioteker to kategorier af uddannet personale, nemlig bibliotekarer og biblioteksassistenter. Til begge de to personalegrupper stilles der, som nævnt, omfattende krav til biblioteksfaglig kunnen, men undervisningen må nødvendigvis tilrettelægges efter hver gruppes særlige behov.

Undervisningen vil for *bibliotekarernes* vedkommende omfatte: Alm. og speciel lærdomshistorie, bibliografiens historie og metode, alm. og speciel bibliografi, bog- og bibliotekshistorie, håndskriftlære, bogindbindingens historie og teknik, boghandelens historie og teknik, dansk og udenlandsk biblioteksorganisation, alm. og speciel biblioteksforvaltning (indkøbs- og accessionspraksis, udlåns-, læsesals- og katalogise-

ningsarbejde, dokumentation, anvendelse af tekniske hjælpemidler m. v.).

For *biblioteksassistenternes* vedkommende tilrettelægges en noget anden undervisningsplan med mere vægt lagt på det rent bibliotekstekniske.

Undervisningen, der skal bibringe eleverne de grundlæggende elementer i bibliotekskundskaben og stimulere til selvstændigt arbejde med de forskellige problemer, vil ske i form af forelæsninger, øvelser, eksaminatorier m. v., men det er tvivlsomt, om der for bibliotekarernes vedkommende bør afsluttes med nogen egentlig eksamen.

Som et supplement til den ordinære undervisning, der for såvel bibliotekarer som biblioteksassistenter bør strække sig over to semestre, bør der, svarende til det til enhver tid værende behov, etableres specialkurser f. eks. for bibliotekarer fra teknisk-naturvidenskabelige biblioteker, men det siger sig selv, at skolens undervisning ikke vil tage sigte på en fuldstændig uddannelse af de mange specialister, der er brug for i de store videnskabelige bibliotekers specialafdelinger for f. eks. håndskrifter, musikallier m. v. Uddannelsen af sådanne specialister vil fremdeles ske ved de enkelte biblioteker, ved selvstudium m. v., ligesom uddannelsen bør suppleres ved afholdelse af nordiske fortsættelseskurser for f. eks. udlånsledere, katalogisatorer, o. l., og Nordisk videnskabeligt Bibliotekarforbund vil allerede i 1956 forsøge at gennemføre sådanne. Det må endvidere anses forønskværdigt, om den foreslåede biblioteksskole hvert år arrangerede „frie“ forelæsningsrækker tilgængelige for alle i biblioteksvæsenet beskæftigede.

For *bibliotekarerne* ved de store forskningsbiblioteker gælder det, som bekendt, at de må have magisterkonferens eller have bestået afgangseksamen fra universitetet eller andre lignende læreanstalter, hvortil kommer, at ansættelse sjældent sker før 3—6 år efter eksamen. Det vil igen sige, at de pågældende, når de ansættes som aspiranter til en bibliotekarstilling, har en mangeårig videnskabelig uddannelse bag sig, hvorfor man næppe vil kunne forlange, at de forud for deres ansættelse skal have gennemgået undervisningen på biblioteksskolen.

Derimod vil der næppe kunne indvendes

noget imod, at det bliver obligatorisk for de pågældende indenfor den sædvanlige i tjenestemandsløven fastsatte toårige aspiranttid, eventuelt indenfor den sædvanlige arbejdstid, at deltage i biblioteksskolens undervisning, således at fast ansættelse normalt ikke vil kunne finde sted uden forudgående deltagelse.

Man vil på denne vis dels opnå, at den praktiske oplæring og den teoretiske undervisning kan koordineres på en meget ønskværdig måde, og dels vil man undgå, at der dimitteres flere elever fra skolen, end der er brug for i bibliotekerne.

Der må dog naturligvis altid for skolen, når særlige grunde gør sig gældende, være adgang til at optage elever, som ikke allerede er knyttet til et bibliotek, og ikke mindst gælder dette elever til biblioteksassistentklassen, idet det, bl. a. under hensyn til de forholdsvis mange muligheder disse har for ansættelse ved f. eks. firmabiblioteker, ikke vil være urimeligt at optage et passende antal elever hvert år, idet dog de pågældende, der må være studenter, i forvejen må have nogen bibliotekspraksis.

Den foreslåede undervisning for bibliotekarere vil således ikke forlænge deres uddannelsestid og vil i det hele taget ikke være så byrdefuld som f. eks. den prøve i praktisk og teoretisk pædagogik, der kræves af cand. mag.'er, der ønsker at gå skolevejen. For de til københavnske biblioteker knyttede aspiranter vil den ej heller betyde nye væsentlige økonomiske byrder. For aspiranter fra Statsbiblioteket i Århus stiller

sagen sig i så henseende anderledes, idet de, ligesom folkebibliotekarerne, i to semestre må opholde sig i København. Det vil dog formentlig være muligt at etablere en ordening, således at de pågældende i skoletiden får lønnet arbejde ved et københavnsk bibliotek, hvilket iøvrigt ville være et fortrinligt led i uddannelsen på samme måde som man vil søge gennemført, at elever fra de københavnske biblioteker i deres aspiranttid i kortere tid gør tjeneste ved et andet hovedstadsbibliotek.

Det vil næppe på indeværende tidspunkt være nødvendigt at komme nærmere ind på forslaget til undervisningsplan m. v., et forslag som jeg iøvrigt kunne ønske at drøfte med det af Sammenslutning af Danmarks videnskabelige og faglige biblioteker nedsatte uddannelsesudvalg, hvori er repræsenteret de forskellige bibliotekstyper.

Det kan sammenfattende siges, at efter mit skøn vil man efter de her skitserede retningslinier og med forholdsvis ringe bekostning kunne skabe en læreanstalt, der vil kunne få den største betydning for de videnskabelige og faglige bibliotekers fremtid. Den vil under en dygtig ledelse kunne blive det længe savnede centrum for studier i bibliotekskundskab og medvirke til højnelser af den faglige standard for bibliotekarere, en højnelse der i betragtning af de krav, fremtiden vil stille til bibliotekerne, er nødvendig, for at disse på tilfredsstillende måde kan udfylde deres plads i videnskabens organisation.

Med ærbødighed

Palle Birkelund.